

Kaikille avointen työmarkkinoiden

Suomen hallituksen ohjelmassa on useita tavoitteita, jotka liittyvät työllisyyspolitiikan kehittämiseen. Väestön ikääntyminen johtaa jo lähivuosina työikäisen väestön määrän supistumiseen. Siksi on aikaisempaa tärkeämpää kohdentaa työvoima tehokkaasti, vähentää rakennetyöttömyyttä, saada nuoret nykyistä aikaisemmin työelämään ja myöhentää työntekijöiden eläkkeelle siirtymistä.

Muuttuva tilanne on avannut jo uutta kiinnostusta maamme suurinta työvoimareserviä kohtaan, mikä koostuu pitkäaikaistyöttömistä, osatyökykyisistä, pitkäaikaissairaista, kehitysvammaisista ja muista vammaisista henkilöistä. Kaikilla heillä on vaikeuksia työllistyä ilman erityisiä tukitoimia avoimille työmarkkinoille.

Hallituksen tavoitteena on, että jo-
kainen voi osallistua osaamisensa ja kykyjensä mukaan työtä tekemällä yhteiskunnan rakentamiseen. Tavoitteena on tukea työntekijöiden saatu-
vuutta. Niin sanottujen välityömarkkinoiden toimivuutta parannetaan ja luodaan edellytyksiä matalan kynnyksen työllistämiseksi kaikille työnhakijoille. Toimenpiteet räätälöidään nykyistä paremmin yksilöllisten tarpeiden mukaisesti.

Työvoiman kysyntä kasvaa

Asiantuntijoiden mukaan Suomessa pitkään jatkunut sitkeän rakennetyöttömyyden aikakausi on vaihtumassa yhä selvemmin rakennetyöttömyyden alenemisen ja kasvavan työvoiman kysynnän aikakauteen. Muutos on ollut parin viime vuoden aikana tuntuva. Vaikka se toteutuukin ristiriitaisella tavalla epätasaisesti eri aloilla ja alueilla, on mahdollista, että tilanteen nopea muuttuminen voi yllättää työvoimapolitiikan kehittäjiä.

Monissa Euroopan maissa, joissa työmarkkinatilanne on jo jonkin aikaa ollut hyvä, rakennetyöttömyyskeskustelu on jo vaihtunut keskusteluksi työvoiman kysyntään vastaamisesta ja työvoiman laajentamisesta. Tämä tarkoittaa muun ohessa työvoimavarojen tehokkaampaa mobilisointia ja

voimavarojen suuntaamista tehostettuun kuntoutukseen ja yksilöllisten ratkaisujen kehittämiseen. Asiantuntijoiden mukaan näin on tapahtunut esimerkiksi Tanskassa, Norjassa, Iso-Britanniassa, Irlannissa ja Hollannissa. Suomessa tämä muutos on vielä alkuvaiheessaan.

Työvoimahallinto pyrkii vastaamaan kasvavaan kysyntään, tehostamaan työnantajapalveluja, reagoimaan uudenaikaisiin rekrytointitilanteisiin ja äkillisiin muutosturvaa vaativiin tilanteisiin. Uutta monialaista toimintamallia on kehitetty keskittymällä työllistettävien asiakkaiden yksilöllisiin tarpeisiin. Uudenaikaisista yhteistyötä on rakennettu yhdessä kuntien ja muiden toimijoiden kanssa, esimerkkinä työvoiman palvelukeskusten verkosto.

Alueyksikön päällikkö Esko Hänninen, Stakes.

Työvoiman palvelukeskukset

Tavoitteena on kehittää rinnakkain perinteisten työvoimatoimistojen asiakaspalveluja ja monialaisia ja -ammattillisia työvoiman palvelukeskuksia (TYP) nykyistä vahvemmiksi yhteistyörakenteiksi. Uudistustoimet alkoi-
vat jo kuluvan vuosikymmenen alussa kokeiluhankkeina, jotka ovat johtaneet uuden monisektorisen ja moniammatillisen toimintatavan käyttöönottoon maakunta- ja aluekeskuksissa eri puolilla maata. Työvoiman palvelukeskuksia on nyt toiminnassa 39 ja tämä verkosto kattaa nykyisin valtaenemistön Suomen väestöstä ja työnhakijoista.

Tarkoitus on tehostaa moniammatillista yhteistyötä ja osaamista työhal-

kehittäminen Suomessa

linnon, kuntien sosiaalitoimen ja terveyskeskusten sekä muiden kuntoutuksen asiakasyhteistyön osapuolten kesken. Työvoiman palvelukeskusten lähitulevaisuuden haasteet liittyvät kuntapalvelujen palvelurakennemuutoksen ja kuntoutuksen muuttuvaan kenttään. Myös tähän liittyvä ylisektorinen yhteistyö kaipaa lisähuomiota. Työvoimatoimistojen palvelujen uudistaminen on käynnistynyt vasta hiljakkoin, mutta myös sen arvioidaan olevan myönteisellä uralla.

Välityömarkkinat

Välityömarkkinoiden toimivuutta on tarkoitus parantaa ja luoda edellytyksiä matalan kynnyksen työllistämiseksi kaikille työnhakijoille. Tavoitteena on kaikkien kansalaisten täysipainoinen osallistuminen työelämään. Lisäksi edistetään toimia vammaisten työllistymisen helpottamiseksi. Kuntouttavan työtoiminnan sisältöä ja toimintamuotoja kehitetään. Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kumppanuutta ja yhteistyötä edistetään. Mielenterveyskuntoutujien työmahdollisuuksia on luvattu parantaa. Tähän sisältyy myös erilaisten tuetun työllistymisen muotojen, kuten työvalmentaja- ja työssäkäyntiavustajamallien, kehittäminen ja nykyistä laajempi käyttöönotto.

Välityömarkkinat jaetaan edelleen siirtymätyömarkkinoihin ja aktivoiviin ja kuntouttaviin tukimuotoihin perustuvaan sosiaalipolitiikkaan. Välityömarkkinat sisältävät palkkatuetun työn, kuntouttavan työtoiminnan, sosiaalisen työllistämisen, sosiaalisen ja ammatillisen kuntoutuksen sekä suuren joukon erilaisia työkykyä palauttavia ja ylläpitäviä sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpiteitä. Työtoiminnan sisältöä kehitetään vastaamaan kunkin osallistujan yksilöllisiä tarpeita.

EU:n linjaukset

Välityömarkkinoiden taustana ovat muun muassa *EU:n yhdennetyt suuntaviivat 2005 - 2008 jäsenvaltioiden työllisyys- ja talouspolitiikan kehittä-*

seksi (EU:n virallinen lehti L 205/23, 6.8.2005). Ne edellyttävät mm. osallisuutta edistävien työmarkkinoiden kehittämistä, työn vetovoiman parantamista ja työnteon mahdollistamista muita heikommassa asemassa oleville, sekä työelämän ulkopuolella oleville vammaisille ja vajaakuntoisille.

Suuntaviivojen yhteydessä todetaan mm: ”Erittäin tärkeä huomiota olisi kiinnitettävä muita heikommassa asemassa olevien henkilöiden työmarkkinoille osallistumisen edistämiseen, muun muassa laajentamalla sosiaalipalveluja ja yhteisötaloutta sekä kehittämällä uusia työllistymismahdollisuuksia kollektiivisiin tarpeisiin vastaamiseksi. Erittäin tärkeitä ovat syrjinnän torjunta, vajaakuntoisten työhönpääsyn edistäminen sekä maahanmuuttajien ja vähemmistöjen integroiminen (kotouttaminen)”.

Suuntaviivoissa korostetaan vielä erikseen sellaisia aktiivisia ja ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä, joihin sisältyy tarpeiden tunnistaminen varhaisessa vaiheessa, avustaminen työhaussa, ohjaus ja koulutus yksilöllisten suunnitelmien mukaisesti sekä *sellaisten yhteiskunnallisten palvelujen tarjoaminen, joilla tuetaan kauimpana työmarkkinoiden ulkopuolella olevien ryhmien osallisuutta ja edistetään köyhyyden poistamista*. Tämä linjaus kattaa esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeellä olevat ja työelämään pyrkivät vajaakuntoiset ja vammaiset, mukaan lukien kehitysvammaiset ja mielenterveyskuntoutajat.

Suomen rakennerahasto-ohjelmassa ja kansallisissa toimintaohjelmissa ei kuitenkaan ole esitetty konkreettisia toimenpiteitä tämän linjauksen toteuttamiseksi Suomessa. Tämä on olennainen osa vajaakuntoisten ja vammaisten ja heidän perusturvansa ristiriitaista ongelmakenttää.

Suomen työhallinnossa vallitsee tulkinta, jonka mukaan työkyvyttömyyseläkkeellä olevat eivät ole työmarkkinoiden käytävissä, vaikka suuri osa heistä haluaisi joko ensi kertaa elämässään kokeilla työllistymistä tai palata työhön sairauden tai vajaakun-

toisuuden tultua hoidon, terapioiden tai kuntoutuksen tuloksena hallittuun vaiheeseen. He kuuluvat EU:n yhdenmetyissä suuntaviivoissa tarkoitettuun kauimpana työmarkkinoiden ulkopuolella olevaan ryhmään.

Suuntaviivojen mukaan erityisen tärkeää on syrjinnän torjuminen työelämässä ja vajaakuntoisten työhön pääsyn edistäminen. Näihin ongelmiin olisi löydettävä toimivat ratkaisut eri vammais- ja vajaakuntoisuusryhmien tarpeiden pohjalta eri hallinnonalojen yhteistyönä. Välityömarkkinoiden kehittämisessä tämä olisi otettava huomioon yhtenä asiakokonaisuutena.

Kannustinloukkujen purkamiseksi tarvittaisiin esimerkiksi monissa projektiraporteissa ehdotettua työkyvyttömyyseläkkeen ja asumistuen sekä osa-aikatyön kannustavaa yhdistelmää. Tällöin työkyvyttömyyseläkkeen saajat voisivat parantaa tulotasoaan ja hyvinvointiaan yhteiskunnassa tasavertaisesti muiden ihmisten kanssa.

Esko Hänninen

